

Asia: VN/35482/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Riksarkivet kommenterar utkastet till en proposition med förslag till ny självstyrelselag för Åland utifrån de bestämmelser i förslaget som gäller arkivering och handlingar som ska arkiveras.

Förtydligandet i 25 § punkt 25) utbildning, läroavtal, kultur, idrott och ungdomsarbete, arkivväsendet med de undantag för statliga myndigheters arkiv som anges i 26 § 2 punkten och för kyrkans arkivalier som anges i 26 § 23 punkten och med beaktande av vad som föreskrivs i 46 § 16—18 punkten samt biblioteks- och museiväsendet, är ett adekvat förtydligande av rådande lag och praxis gällande statens och kyrkans arkivalier på Åland.

I specialmotiveringen till 46 § noterar Riksarkivet att den bestämmelse i gällande självstyrelselag (1144/91, 23 § 4 punkten; i specialmotiveringen i det svenskspråkiga förslaget hänvisas dock till 22 §, i det finskspråkiga är hänvisningen rätt) enligt vilken landskapsregeringen ska begära utlåtande av Riksarkivet innan beslut fattas om utgallring av handlingar ur landskapsmyndigheternas eller de kommunala och kyrkliga myndigheternas arkiv i landskapet förslås utgå enligt det nu föreliggande förslaget till ny självstyrelselag. Riksarkivet har i utlåtande 8.9.2021 (KA/23609/00.00.00/2021) till förslaget till ny självstyrelselag för Åland (VN/846/2018) föreslagit detta. Enligt arkivlagen (ÅFS 2004:13) för landskapet Åland ska arkivplaner underställas landskapsregeringen för fastställelse, men innan landskapsregeringen fattar beslut om fastställande av en arkivplan ska ett utlåtande inbegäras från Riksarkivet till den del beslutet rör utgallring av handlingar. Riksarkivet anser att utlåtandeförfarandet inte gett något mervärde i fastställandet av arkivplanerna och välkomnar och understöder denna ändring.

I lagförslagets 46 § 1 mom. punkter 16-18 ingår bestämmelser om riksmyndigheters arkivalier som rör verksamhet på Åland samt planering av arkivering av dem.

Bestämmelsen i 46 § i mom. 17 punkten om att arkivalier som härrör från en statlig myndighetsverksamhet på Åland, kan föras till förvaring utanför Åland endast efter samråd med Ålands regering) motsvaras av 30 § 17 punkten i gällande självstyrelselag (1144/91). Riksarkivet konstaterar att den upphävda arkivlagen (831/1994) och den nya arkiveringslagen (529/2026) inte tillämpas på åländska myndigheter, men att lagen, med de begränsningar som fastställs i 30 § 17 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/91), tillämpas på statliga myndigheter som är verksamma på Åland. Den gällande punkten i självstyrelselagen har samma ordalydelse som den föreslagna bestämmelsen.

Bestämmelserna i 46 § 1 mom. 16 och 18 punkten är nya. I punkt 16 anges att när en riksmyndighet ska planera arkivering för handlingar som rör verksamhet på Åland, ska samråd hållas med Ålands regering, och i punkt 18 anges att det i fråga om arkivalier som härrör från en riksmyndighets verksamhet på Åland, men där myndighetens egentliga verksamhetsställe finns utanför Åland, ska myndigheten samråda med Ålands regering om hur arkivalierna görs tillgängliga för Ålands regering.

Planering av arkivering är en uppgift som föreskrivs för myndigheter i arkiveringslagen. Det är dock ingen ny uppgift för myndigheterna. Arkivering omfattar åtgärder som gäller bestämning av handlingarnas och informationsmaterialets arkivvärde, säker förvaring över tid samt åtgärder för säkerställande av tillgänglighet och användbarhet. Detta innefattar bl.a. planering av produktion av metadata och beskrivningsuppgifter, förvaringssätt och filformat samt överföringar till långtidsförvaring. Riksarkivet framhåller att genomförandet av arkiveringens syften förutsätter planering av arkiveringen under handlingarnas och informationsmaterialets hela livscykel. Arkiveringen är en del av informationshanteringen och förutsättningarna för arkivering ska beaktas vid informationshanteringen redan i början av handlingarnas livscykel. En systematisk informationshantering är också en förutsättning för att arkiveringen ska lyckas.

I detaljmotiveringen till 46 § 1 mom. 16 punkten konstateras att det med begreppet arkivalier avses digitala och övriga handlingar.

Idag sker arkiveringen i huvudsak digitalt. Lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (informationshanteringslagen, 906/2019), förutsätter att handlingar omvandlas till elektroniskt format, om det i eller med stöd av lag föreskrivs att handlingen ska förvaras varaktigt eller arkiveras. Informationshanteringslagen gäller inte Åland. Handlingar förvaras numera huvudsakligen i digitalt format och överförs till arkiv i digitalt format. Arkivets placering eller fysiska läge är inte längre avgörande, då digitala handlingar kan göras tillgängliga oberoende av var det digitala arkivet är placerat. Av detta följer dock inte att det inte alltjämt finns ett behov av att säkerställa att uppgifterna om Åland bevaras och att landskapet och invånarna där har rätt att få information om och tillgång till sådant material.

Hakala Maiju
Kansallisarkisto